

**YURT DIŞINDA YAŞAYAN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
BAĞLAMA/SAZ EĞİTİMİ YOLUYLA EDİNDİĞİ KÜLTÜREL
KAZANIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ⁺**

**ASSESSMENT OF THE CULTURAL LEARNING OUTCOMES OF
SECONDARY SCHOOL STUDENTS LIVING ABROAD ACQUIRED
THROUGH BAĞLAMA/SAZ EDUCATION**

**ОЦЕНКА ПРИОБРЕТЕННЫХ КУЛЬТУРНЫХ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ
СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ, ПРОЖИВАЮЩИХ ЗА РУБЕЖОМ,
ПОСРЕДСТВОМ ОБУЧЕНИЯ НА БАĐЛАМЕ / САЗ**

Levent ÖZER*
Attila ÖZDEK**

ÖZ

Bu alıŐma Kırgızistan/Bişkek örneği üzerinden yurt dışında yaşayan Türk ve Türk kökenli ortaokul öğrencilerinin bağlama/saz eğitimi yoluyla edinebilecekleri kültürel kazanımların tespit edilebilmesini amaçlayan betimsel ve nitel boyutlu bir araŐtırmadır. Araştırma yöntemi olarak “Durum alıŐması” (Case Study) ana başlığı altında “Programın Etkilerine Dayalı Durum alıŐması” (Program Effects Case Studies) ve “Kritik Olay Durum alıŐmaları” (Critical Instance Case Studies) araştırma yöntem ve teknikleri tercih edilmiştir. Çalışma için seçilen öğrencilerin yaş, fiziksel yeterlilik ve müzikal yetenek olarak birbirlerine yakın özellikler göstermesine dikkat edilmiştir. Bu öğrenciler için (dokuz öğrenci) uzman görüŐ ve onayları alınarak 15 hafta 30 saatlik özel bir repertuvar

⁺ Bu makale N.E.Ü. EĞitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen “*Yurt dışında Yaşayan Ortaokul ÖĞrencilerinin Bağlama (Saz) EĞitimi Yoluyla Edindiği Kazanımların Değerlendirilmesi (Bişkek-Kırgızistan Örneği)*” adlı doktora tezinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

* ORCID: 0000-0003-4286-3712, Müzik ÖĞretmeni, T.C DıŐiŐleri Bakanlığı Bişkek Büyükelçiliği EĞitim MüŐavirliĐi, Bişkek Türk Okulu, tempolevo@hotmail.com

** ORCID: 0000-0001-7214-5928, Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet KeleŐoĐlu EĞitim Fakültesi, Güzel Sanatlar EĞitimi Bölümü, Müzik EĞitimi Anabilim Dalı, argor73@hotmail.com

*** Bu makale N.E.Ü. EĞitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen “*Yurt dışında Yaşayan Ortaokul ÖĞrencilerinin Bağlama (Saz) EĞitimi Yoluyla Edindiği Kazanımların Değerlendirilmesi (Bişkek-Kırgızistan Örneği)*” adlı doktora tezinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

oluşturulmuştur. Oluşturulan bu özel repertuvarda çalışmanın amacına uygun olarak Türk kültürüne ait öğeleri içerisinde barındıran, farklı yörelere ait hikâyeleri olan ve mümkünse halk oyunları ile ilişkili ezgiler tercih edilmiştir. Ezgiler usul ve ses genlikleri yönünden öğrencilerin seviyelerine uygun olarak seçilmiştir. Özel olarak oluşturulmuş repertuvarla yürütülen bağlama/saz eğitiminin bu öğrencilerin kültürel kazanımlarına ne boyutlarda etki ettiğinin ortaya konulabilmesi için eğitim öncesi/sonrası durumları hakkında sosyal çevreleri olarak ifade edilen aileleri, sınıf arkadaşları, öğretmenleri, idarecileri ve ayrıca da kendileri ile açık uçlu görüşme sorularından oluşan formlar yardımıyla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonrasında elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde, öğrencilerin kültürel kazanımlarının eğitimden önceki ve sonraki durumları arasındaki fark, karşılaştırma analizi yöntemi ile belirlenerek elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Bu bulgulara göre özetle, çalışmaya katılan öğrencilerin çalışma öncesi durumlarına kıyasla Türk kültürüne özgü değerleri benimseyerek daha fazlasını öğrenmeye istekli oldukları ve öğrendikleri bilgileri sosyal çevreleri ile de paylaştıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Müzik Eğitimi, Çalgı Eğitimi, Bağlama, Saz, Kültürel Kimlik, Yurt dışında Müzik Eğitimi, Türk Halk Müziği.*

ABSTRACT

This study is a descriptive and qualitative research aimed to determine the cultural learning outcomes that Turkish and Turkish origin secondary school students living abroad, (through the example of Kyrgyzstan/Bishkek) can gain through bağlama/saz education. Research methods and techniques of "Program Effects Case Studies" and "Critical Instance Case Studies" under the main title of "Case Study" were chosen as research methods. Students selected for the study were noted to exhibit similar characteristics that were close to each other as age, physical qualification, and musical talent. A special repertoire of 30 hours in 15 weeks, has been established for these students (nine students) by obtaining expert opinions and approvals. In accordance with the purpose of the study, melodies which contain elements belonging to Turkish culture, stories of different regions and associated with folk dances if possible were preferred. The melodies were chosen according to the level of the students in terms of usul (Turkish music measurement style) and register. To reveal the extent to which the bağlama/saz education carried out with a specially created repertoire affects the cultural attainment of the students, interviews were conducted with the help of forms consisting of open-ended interview questions with the social environment and the pre-and post-education status of the students. In the analysis of the qualitative data obtained after the interviews, the difference between the students' cultural attainments before and after the education was determined by the comparative analysis method and the findings were obtained and interpreted. In light of these results, it was observed that the students who participated in the study, by adopting values specific to Turkish culture, were willing to learn more compared to their pre-study situation and shared the information they learned with their social environment.

Keywords: *Music Education, Instrument Education, Bağlama, Saz, Cultural Identity, Music Education Abroad, Turkish Folk Music.*

АННОТАЦИЯ

Целью данного описательного и качественного исследования было определить культурные результаты обучения, которые могут достичь ученики средней школы, турки и ученики турецкого происхождения, проживающие за рубежом, посредством Баглама/Саз на примере Кыргызстана/Бишкек. В качестве методов исследования были выбраны исследовательские методы «Результаты программы ситуационного

исследования» и «Критические примеры ситуационного исследования» под основным заглавием «Ситуационный пример». Студенты, отобранные для данного исследования, обладали схожими характеристиками по возрасту, физическими данными и музыкальными талантами. Студенты, отобранные для данного исследования, обладали демографически схожими характеристиками. Для данных студентов (девять студентов) был разработан специальный репертуар продолжительностью 30 часов и 15 недель, основанный на экспертном мнении и одобрении. В соответствии с целью исследования предпочтение отдавалось мелодиям, содержащим элементы турецкой культуры, истории разных регионов и по возможности, связанными с народными танцами. Мелодии были выбраны в соответствии с возможностями студентов с точки зрения усул (стиль измерения Турецкой музыки) и голосовых регистров. Для того, чтобы показать, насколько Баглама/Саз образование, осуществляемое при помощи специально разработанного репертуара, влияет на культурные знания студентов, был проведен опрос, состоящий из открытых вопросов по социальной среде и состоянию студентов до и после обучения. При обработке качественных данных, по результатам опроса, методом сравнительного анализа была определена разница между культурными знаниями студентов до и после обучения. Полученные результаты были обработаны и интерпретированы. Как результат, было отмечено что студенты, участвовавшие в исследовании, принимая ценности, специфичные для турецкой культуры, были готовы учиться больше по сравнению со своим состоянием до обучения и делиться полученной информацией со своей социальной средой. Как результат, студенты, участвовавшие в исследовании, были более склонны изучать и перенимать ценности турецкой культуры и делиться ими со своим социальным окружением по сравнению со своим состоянием до обучения.

Ключевые Слова: *Музыкальное Образование, Инструментальная Подготовка, Баглама, САЗ, Культурная Идентичность, Музыкальное Образование За Рубежом, Турецкая Народная Музыка.*

GİRİŞ

Bilindiği üzere öğretim yani “bilgiye ulaşmak için kullanılan yol, yöntem ve materyaller” tek başına bir bireyin kişisel ve toplumsal açıdan tam olarak olgunlaşması için yeterli değildir. Bu sebeple bu süreç “eğitim-öğretim” olarak isimlendirilmektedir. Eğitim araştırmacıları eğitimi kısaca “kasıtlı kültürleme süreci” olarak tanımlar. Eğitim; her ulusun kendi değer yargılarının, gelenek-göreneklerinin, ana dilinin, sanatının yani özetle kültürünün bütün öğelerini içerisinde taşıyan/taşıması gereken bir olgudur. Aileler ve eğitimciler çocukları çağın gerektirdiği üzere en iyi akademik bilgi, birikim ve donanımla hem hayatlarını şekillendirecek sınavlara hem de hayatın kendisine hazırlamak için çaba göstermektedirler. Diğer taraftan kendi kültürüne ait değerlerin bilincinde olmayan, tarihinde yaşananlar ile bugüne ve geleceğine dair çıkarımlarda bulunamayan yani eğitim-öğretim ikilisinin “eğitim ayağı” eksik kalan bir neslin yeterince donanımlı olamayacağı düşünülebilir.

Kültürümüze ait değerlerin yeni nesillere öğretilmesi en az yurt içinde olduğu kadar yurt dışında yaşayan çocuklarımız için de büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu yolla bu bireyler gelecekte yaşadıkları yerlerde hangi konuma gelirlerse gelsinler, Türk kültürünü doğru bir şekilde temsil edebilirler. “*Kültürel değerlerin*

gelecek nesillere aktarılması, evrensel ve millî değerlerin benimsenmesi, millî şuurun yurt içi ve yurt dışındaki vatandaşlara kavratılması toplumların geleceği açısından önemlidir” (Şaşmaz ve Arslan, 2016: 85). Topluma ulus olma özelliğini kazandıran kültür, bir toplum ve o toplumun bireyleri tarafından zaman içerisinde değişen ve değiştiren bir olgu olarak kabul edilmektedir. Toplumsal ve bireysel kimliğin ise yaşanan coğrafya, din, dil, tarihi olaylar, sosyal ve çevresel faktörler ile şekillendiği ifade edilebilir.

Müziğin, özellikle de geleneksel müziklerin ve çalgıların kültür olgusu içinde büyük bir yeri ve önemi vardır. *“Kültürün taşınmasına olanak sağlayan en önemli araçlardan biri olan müzik, hem sözlü yapısındaki dil unsurlarıyla hem de çalınış ve söyleniş gelenekleriyle geçmişe ait pek çok konu hakkında bize fikir verir. Bugün söylenen ağıt, oyun havası, methiye, güzelleme vb. geleneksel Türk halk müziğine ait ezgi örnekleri günümüze taşıdığı dil ve tarih unsurlarıyla birer kültür hazinesidirler”* (Özdek, 2005:355). Yurt dışında yaşayan ve kendi kültürlerinden uzakta hayatlarını sürdüren çocukların kültürel kimlik oluşumu ve gelişimine katkı sağlanması bağlamında Türk halk müziği ezgileri ve bağlama/saz eğitimi bir kaynak ve yöntem olarak kullanılabilir. Bahsi geçen çocukların belirlenen kazanımları elde etmelerine yönelik olarak, Türk halk müziği ve çalgı öğretimi yoluyla yürütülecek bir öğretim planı ve materyalleri ele alındığında “bağlama/saz” akla gelen ilk çalgıdır denilebilir. Çünkü bağlama/saz Türk müziği ve kültürünü temsil etme açısından oldukça önemli bir sembol çalgı olarak kabul edilmektedir. Bu kabule dayanarak dil, tarih, gelenek ve kültür öğelerini vurgulayan Türk halk müziği ezgilerinin çok boyutlu yapısından faydalanan bir bağlama/saz eğitimi ile özellikle yurt dışında yaşayan öğrencilerin kültürel gelişimlerine katkı sağlanabilmesi amaçlanmıştır.

İlgili amaç doğrultusunda çeşitli kaynaklardan ve uzman görüşlerinden faydalanılarak 30 saatlik bir bağlama/saz eğitimi planı ve repertuarı oluşturulmuş, oluşturulan bu plan doğrultusunda öğrencilerin kültürel kazanımlarına yönelik elde edilen veriler çeşitli boyutlarıyla incelenmiştir.

PROBLEM DURUMU

Yurt dışında yaşayan ortaokul çağındaki Türk öğrencilerinin, kendi kültürel değerleri ile yeterince yakın ilişki içerisinde olmadıkları/olamadıkları, Türk halk müziği ve türkülerin içerisinde barındırdığı dilsel-edebi, kültürel, tarihî ve coğrafi birçok zenginliğe Türkiye’de yaşayıp yetişen akranlarına oranla oldukça uzak kaldıkları kabul edilebilir. Bu hususta öğrencilere doğru kaynak ve yöntemler ile rehberlik edilmemesi halinde geniş zamana yayılabilecek bu süreçlerin çocuklarda kültürel kimlik ve kişilik karmaşasına yol açabileceği, hatta kendi kültüründen tamamen uzaklaşarak yaşamış olduğu sosyal çevrenin kültürü içinde asimile olabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de resmî olarak tanıdığı, Birleşik Devletler İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında yer alan “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”de (1990), yer alan bazı maddeler ile de araştırmada problem olarak tespit edilen konularda çocukların haklarına dair ifadeler yer almaktadır. Bu

ifadelerden bazıları; “Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kendine özgü değerlerinin korunması, çocuğun yetenekleri ile ilişkili olarak çocuğa yol gösterilmesi ve yönlendirilmesinin gerekliliği ve önemi, çocuğun kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine saygı gösterilmesi ve her çocuğun kendi kültürel mirasını ve diğerlerini öğrenmek için sivil bir hakkı bulunduğu” şeklindedir. (Milletler Arası Sözleşme. (1995 Ocak 27). Resmî Gazete (Sayı:22184). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>)

Bu çerçeveden bakıldığında yurt dışında yaşayan Türklerin millî ve kültürel kimliklerinin korunup desteklenmesi hususunda, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim ve Yurt Dışı Genel Müdürlüğü'nün tanımlı bazı görevleri akla gelmektedir. Bu görevler arasında da özellikle “Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ve çocuklarının; millî ve kültürel kimliklerini koruyucu, yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarını sağlayıcı ve eğitim düzeylerini yükseltici önlemler almak” ifadesi ön plana çıkmaktadır. (<http://yyegm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-egitim-ve-ogretim-daire-baskanligi/icerik/30>)

“Abril (2006) öğrencilerin müzik eğitiminden elde ettikleri kazanımları altı farklı alan üzerinden tanımlamaktadır. Bu alanlar; sosyokültürel beceriler, müzikal beceriler, sosyokültürel bilgi, müzik bilgisi, sosyokültürel etkiler ve müzik eğitimine kültürel perspektiflerin dâhil edilmesi” şeklinde sıralanmaktadır (Aktaran Kang ve Yoo, 2016: 78). Bu bağlamda içeriğinde sosyokültürel bilgilerin de yer aldığı ve çok yönlü kültürel bakış açısı ile gerçekleştirilen müzik eğitimi yoluyla bireylerin sosyokültürel kişiliklerinin oluşumuna önemli katkılar sağlanabileceği ifade edilebilir. Sosyokültürel etki ve bilginin bireye müzik eğitimi yoluyla en kolay ve doğrudan aktarımı için tercih edilen ise çoğunlukla geleneksel ezgiler ve çalgılardır.

Çalışma, (Kırgızistan- Bışkek örneğinde) anne ve/veya babası Türk olan ancak yaşam şartları ve çevresel faktörler sebebi ile Türk kültüründen uzak olduğu düşünülen, içinde yaşadığı toplumun kültürel yapısı ile ailesinin ait olduğu toplumun kültürel yapısı arasında farklılıklar bulunan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir.

Sekseni aşkın etnik grubun bir arada yaşadığı Kırgızistan'da nüfusun %69,6'sı Kırgız, %14,5'i Özbek, %8,4'ü Rus, %1,2'si Dungan, %1'i Uygur, %5,3'ü ise Koreli, Ukraynalı, Ahıskalı gibi diğer etnik gruplardan oluşturmaktadır (Beşirli, 2011:316).

Kırgızistan-Bışkek'te yaşayan Türkleri de bir azınlık, hatta nüfus verilerinde “diğer” bölümünde yer alacak oranda bir azınlık olarak ele aldığımızda konunun ciddiyeti bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Müziğin azınlık gruplar arasında kültürel kimlik oluşumu üzerindeki etkilerini araştırmakta olan birçok uluslararası çalışma bulunmaktadır.

“Etnik/kültürel kimlik oluşumu, göçmenler arasında entegrasyon ve sosyal uyum sorunları gibi konuları içinde barındıran bir olgudur. Çokkültürlülük

modelleri yerli halklara ve ulusal azınlıklara uygulanırken, göçmen gruplara uygulanabilirliklerinin sorgulandığı dikkat çekmektedir. Müzik, kültürlerin en derin sosyal etkinliklerinin ve deneyimlerinin merkezinde yer almaktadır. Müziğin içerisinde barındırdığı kültürel zenginlik ve çeşitlilik, toplumun her düzeyindeki bireylerin hayatında önemli bir rol oynar. Müziğin birden fazla işlevi vardır; insanların kendilerini ve kültürlerini anlamalarına, sosyal gruplar oluşturmalarına ve sürdürmelerine katkı sağlar” (Lidskog, 2016: 23-26).

Yapılan çalışmanın aynı ulusun mensupları olan bireyler ile üçerli gruplar halinde gerçekleştirilmesi ve bu grupların zaman zaman özellikle de eğitim sonunda gerçekleştirilen Türk halk müziği dinletisinin çalışmaları için bir araya gelmeleri neticesinde ortak kültürlerine ait değerleri öğrenip paylaşabilecekleri bir sosyal grup oluşturulmuştur.

Hayatlarının tamamını ya da önemli bir bölümünü etnik köken olarak azınlık oldukları çok kültürlü bir sosyal çevrede geçiren toplumun her düzeyindeki bireyler ve özellikle de kültürel kimlik oluşumu açısından gelişim süreci içerisinde kabul edilebilecek ortaokul çağındaki öğrenciler için çeşitli önlemler alınması önemli bir durum olarak değerlendirilmelidir. İlgili öğrencilerin çeşitli yasa ve yönetmelikler ve Türkiye Cumhuriyeti Devletine bağlı okullar ile kültürel kimliklerinin korunmasına dönük çabalar olsa da etkileşim içinde oldukları yabancı kültürlerin etkisinin göz ardı edilemez boyutta olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ilgili öğrencilerin kültürel kimliklerinin doğru şekillenmesine katkı sağlanması ve içinde yaşadıkları yabancı kültürlerin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için kendi kültürlerine ait öğeleri içeren ilave çalışmalar yapılmasının gerekli olduğu düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

Kültürel etkileşim doğal bir süreç olmakla birlikte kültürel asimilasyona varacak düzeye ulaşması kültür politikaları çerçevesinde kabul edilebilir bir durum olarak değerlendirilmemektedir. Kültürel etkileşimin olumsuz etkilerinin şarkılar ve müzik yoluyla özellikle de Türk toplumunun tarihi ve kültürel açıdan “aynası” olarak ifade edilen Türk halk müziği ezgileri yoluyla azaltılabileceği düşünülmektedir. Villodre (2014: 235) şarkılar sayesinde, bir çocuğun kendi kültürünü öğrenip uygulamaya başlayabileceğini dile getirmiştir. Bu noktada, öğretmenlerin çokkültürlülüğün farkında olarak, öğrencilerinin kültürel kimlik oluşumu süreçlerinde kendi kültürlerine ait bilgileri öğrenmeleri için teşvik edilmesinin önemini vurgulamıştır.

Kültürel kimliğin en önemli boyutlarından birisi olan müzik ve kültürel değerler ile ilişkilendirilen müzik eğitimi yoluyla, yurt dışındaki öğrencilerimizin millî kimliklerinin canlı tutulması ve mümkün olduğunca yabancılaşma problemi yaşamamaları çalışmamızın uygulama sürecinin temel yaklaşımıdır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun aileleri çok uluslu, başka bir ifade ile anne ve babası farklı milletlere mensup kişilerden oluşmaktadır. Bu durumun çocuğun hangi kültüre ait değerler ile büyüyeceği konusunda karmaşa yaratması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Toplumsal yapının en küçük olgularından biri olan “aile” içindeki çok ulusluluk, çok dillilik ve çok kültürlülük ilk etapta aynı ortamda yaşayan çocukları

etkisi altına almaktadır. Bu da çocuğun bazen annenin, bazen babanın, bazen de yaşanan ülkenin baskın kültürüyle büyümesine neden olmaktadır (Aydın ve Aydoğan, 2017:267).

Dil, ulus kültürlerinin en önemli değerlerinden birisidir. Yaşadıkları sosyal çevre itibarı ile çoğunlukla Rusça ve Kırgızca dillerinin etkisinde olan bu öğrencilerin Türkçe kelime haznelerinin yeterince zenginleşemeyeceği düşünülebilir. Aileleri ve kendi istekleri doğrultusunda Türk okulunda eğitim alan bu öğrencilerin amaç ve beklentileri arasında Türkçeyi daha doğru ve daha zengin kelimeler ile konuşabilmek de bulunmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında birçok yöreye ait zengin Türkiye Türkçesi kelime dağarını içerisinde barındıran Türk halk müziği ezgileri yoluyla, öğrencilerin günlük konuşma dilinde fazlaca kullanmadıkları, ancak ifade zenginliği açısından güçlü bazı kelimelerin de öğretilebileceği ön görülerek öğrencilerin ana dilleri olan Türkçeyi daha zengin kelime dağarıyla kullanabilecekleri düşünülmüştür.

Anadilinde yeni kelime ve deyimlerin öğrenilmesinde müziğin kullanılmasının olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. “Yustiana’ya (2009) göre *Çoğunlukla anadilini konuşan kişi tarafından seslendirilen şarkılarda dile ait birçok kültürel öğe ve ifade de bulunmaktadır. Böylece öğrenci sadece dinleme yapmamakta, aynı zamanda hedef dilin kültürüne ilişkin bilgisini de arttırmaktadır. Öğrenilen kelimelerin nasıl okunacağı ve telaffuz edileceği de şarkılar dinlenirken ve seslendirilirken öğrenilebilmektedir*” (Aktaran: Batdı ve Semerci, 2012: 127).

Çalışmanın problem cümlesi “Yurt dışında yaşayan ortaokul çağındaki Türk öğrencilerin bağlama/saz eğitimi yoluyla elde edebileceği kültürel kazanımlar nelerdir?” şeklindedir.

Çalışmanın alt problemleri ise aşağıda üç madde olarak verilmiştir:

- Yapılan çalışma ile öğrencilerin, sosyokültürel davranış ve alışkanlıkları ile ilgili aileleri tarafından gözlemlenen değişiklikler nelerdir?
- Yapılan çalışma ile öğrencilerin Türkiye, Türk kültür, tarih ve coğrafyasına ait öğeleri öğrenmeye ve paylaşmaya istekli olma hususlarında sınıf arkadaşları, öğretmenleri ve idarecileri tarafından gözlemlenen değişiklikler nelerdir?
- Çalışmaya katılan öğrencilerde kendi kazanımlarına dönük farkındalıklar ne boyutlardadır?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, yurt dışında yaşayan Türk ortaokul öğrencilerinin bağlama/saz eğitimi ile elde edecekleri kültürel kazanımların hangi şekil ve boyutlarda olabileceğinin tespit edilebilmesidir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yurtdışında yaşayan Türk kökenli öğrencilerle ilgili halk müziği ve bağlama/sazı araç kılan çeşitli uygulamalar ve kültürel-müzikal faaliyetler yapılmış olsa da bu faaliyetlerin sosyo-kültürel kazanım etkilerini ölçen bir araştırmanın ilk defa yapılması, gelecekte yapılabilecek benzer çalışmalara örnek teşkil etmesi ve

elde edilen verilerle ortaya konulan bulguların müzik bilimi ve eğitiminin çeşitli alan ve basamaklarında kullanılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışmada Kullanılan Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Çalışmada araştırma yöntemi olarak “Durum Çalışması” (Case Study) ana başlığı altında “Programın Etkilerine Dayalı Durum Çalışması” (Program Effects Case Studies) ve “Kritik Olay Durum Çalışmaları” (Critical Instance Case Studies) alt başlıkları yöntem olarak kullanılmıştır.

Kullanılan bu yöntemler ve bağlama/saz öğretimi için özel olarak oluşturulan repertuar ve çalışma planı ile yurt dışında yaşayan ortaokul öğrencilerine kültürel bağlamda ne gibi kazanımların sağlanabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Planının Ön Hazırlık Süreci

Çalışma planı oluşturulurken ön hazırlık olarak alanında uzman ve deneyimli hocaların görüşleri alınmış, literatür taraması yapılarak bu alanda yapılmış benzer çalışmalar incelenmiş, bağlama/saz eğitim-öğretimi ile ilgili yapılmış olan çalışmalar arasında özellikle “kültürel kimlik ve aidiyet” unsurunu içerisinde barındıran çalışmalar üzerinde durulmuş ve bütün bu olguların bileşkesi ile çalışma için uygun olabileceği düşünülen bağlama/saz eğitim-öğretim planı oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan türküler, bağlama/saz öğretimi için araç olma niteliğini taşımakla beraber, Türk kültürüne ait değerlerin aktarılması hususu göz önünde bulundurularak seçilmiştir. Türk kültürel ve tarihî değerlerini içerisinde barındıran repertuar oluşturulurken, farklı yöreler, olaylar ve konuları içermesi, mümkün olduğunca hikâyeleri olan türküler seçilmesi göz önünde bulundurulmuştur. Buradaki amaç; okul müfredatında olmayan ve belki de ailelerinden yeterince öğrenemedikleri köklü Türk tarihine ve zengin halk geleneklerine ait öğeleri, yaşanmışlıklarla oluşmuş türküler yoluyla öğrenmelerine imkân sağlamak olmuştur.

Çalışmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin edindikleri kazanımların ölçülebilmesi için açık uçlu görüşme soruları uygulamalarından faydalanılmış ve veri toplama araçları olarak;

- Öğrencilerin demografik bilgilerini ölçmek amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formu,

- Öğrencilerin kişisel kazanımlarını belirlemek için eğitimden önceki/sonraki durumları hakkında sosyal çevreleri(aile, arkadaşlar, öğretmenler, okul idarecileri) ile yapılan açık uçlu görüşme soruları,

- Çalışma sonunda, öğrencilerin kendi kazanımlarına dönük farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılan görüşme soruları kullanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde, öğrencilerin sosyokültürel çevresi ile yapılan anket ve görüşmeler sonrasında elde edilen nitel veriler üzerinden, öğrencilerin öngörülen kazanımlarının eğitimden önceki ve sonraki durumları arasındaki fark, karşılaştırma analizi yöntemi ile belirlenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Seçimine İlişkin Esaslar

Araştırmaya katılan öğrenciler en az 4-5 yıldır Kırgızistan'da yaşayan, babası Türk/Türk kökenli olan, yaş, fiziksel yeterlilik ve gelişmişlik, Türkçe konuşabilme ve anlama yeterlilikleri gibi hususlarda birbirlerine yakın özellikler gösteren öğrenciler arasından seçilmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyet dağılımının birbirine yakın olması hedeflense de gerekli yeterlilikleri taşıyarak çalışma için gönüllü olan ve velileri tarafından onay verilen öğrenciler altı erkek üç kız olmak üzere dokuz öğrencidir. Uygulama, çalışmaya katılan ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin tamamı için aynı öğretim planı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo- 1: Öğrencilerin Ebeveyn Bilgileri Doğum Yerleri ve Türkiye İle İlişkileri

Öğrenci Bilgileri	Cinsiyeti	Veli Bilgileri	Daha Önce Türkiye'yi Görüp Görmediği Durumu	Kırgızistan'da Bulunduğu Süre
Öğrenci 1 (K) 7.Sınıf	Kız	Anne: Kırgız Baba: Türk	Türkiye'ye hiç gitmemiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 2 (E) 7.Sınıf	Erkek	Anne: Ahıska Türkü Baba: Ahıska Türkü	Türkiye'ye birkaç kez gitmiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 3 (E) 7.Sınıf	Erkek	Anne: Kırgız Baba: Türk	Türkiye'ye birkaç kez gitmiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 4 (E) 7.Sınıf	Erkek	Anne: Rus Baba: Türk	Türkiye'ye hiç gitmemiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 5 (K) 7.Sınıf	Kız	Anne: Kırgız Baba: Türk	Türkiye'ye birkaç kez gitmiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 6 (E) 7.Sınıf	Erkek	Anne: Ahıska Türkü Baba: Ahıska Türkü	Türkiye'ye hiç gitmemiş.	Doğduğundan beri.
Öğrenci 7 (E) 8.Sınıf	Erkek	Anne: Ahıska Türkü Baba: Ahıska Türkü	Türkiye'ye hiç gitmemiş.	Doğduğundan beri.

Öğrenci 8 (E) 8.Sınıf	Erkek	Anne: Kırgız Baba: Türk	Türkiye'ye birkaç kez gitmiş.	Doğduğundan beri
Öğrenci 9 (K) 8.Sınıf	Kız	Anne: Tatar Baba: Türk	Türkiye'ye birkaç kez gitmiş.	Doğduğundan beri

Tabloda görüldüğü üzere çalışmaya katılan öğrencilerin hemen hepsi Türk/Ahıska Türkü babaya ve Kırgız, Rus, Tatar ya da Ahıska Türkü bir anneye sahiptir. Bu verileri çalışmaya katılan öğrenci anneleri için yüzdeler olarak verecek olursak; %44,44 Kırgız, %33,33 Ahıska Türkü, %11,11 Rus ve %11,11 Tatar olarak ifade edilebilir.

Öğrencilerden dördü (%44,44) daha önce Türkiye'ye hiç gitmemiş, geri kalan beş öğrenci (%55,55) ise bir veya birkaç defa Türkiye'yi ziyaret etmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı doğdukları tarihten bu yana Kırgızistan'da yaşamaktadır.

İlgili öğrencilerin bağlama/saz eğitimi yoluyla edindiği kültürel kazanımların değerlendirilmesi çalışması için veri toplama araçları olarak;

-Öğrencilerin kültürel kazanımlarını belirlemek için çalışmadan önceki ve sonraki durumları hakkında sosyal çevreleri ile anket sorularından oluşan görüşme formları,

-Çalışma sonunda, öğrencilerle edindikleri kazanımların ne oranda farkında oldukları ile ilgili anket sorularından oluşan görüşme formları kullanılmıştır.

Bu bağlamda bağlama/saz eğitiminin çalışmaya katılan öğrencilerin kültürel kimlik oluşumunu destekleyici ve gözlemlenebilir etkilerini raporlaştırmaya yönelik; öğrencilerin velilerine, sınıf arkadaşlarına, öğretmen ve idarecilerine ve kendilerine bkz. Ek:1 soruları yöneltilmiştir.

Tablo-2: Görüşme Yapılan Kişilere İlişkin Bilgiler.

İlgili Öğrenci	Velisi	Görüşme Yapılan Öğretmenlerin Branşları	Sınıf Arkadaşları (Cinsiyetleri)	Görüşme Yapılan Okul
Öğrenci 1 (K)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal	Arkadaş 1: Kız Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 2 (E)	Anne	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal	Arkadaş 1: Kız Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 3 (E)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal	Arkadaş 1: Kız Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı

Öğrenci 4 (E)	Anne ve Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler	Arkadaş 1: Erkek Arkadaş 2: Erkek	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 5 (K)	Anne	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal	Arkadaş 1: Kız Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 6 (E)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler	Arkadaş 1: Erkek Arkadaş 2: Erkek	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 7 (E)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, İnk.Tarihi.	Arkadaş 1: Erkek Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 8 (E)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, İnk.Tarihi.	Arkadaş 1: Erkek Arkadaş 2: Erkek	Müdür Yardımcısı
Öğrenci 9 (K)	Baba	Sınıf Rehber, Pdr, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, İnk.Tarihi.	Arkadaş 1: Kız Arkadaş 2:	Müdür Yardımcısı

Çalışmada Tercih Edilen İlkesel Yaklaşımlar

Araştırma kapsamında kullanılan öğretim planı oluşturulurken öncelikli olarak aşağıda verilen kıstaslar dikkate alınmıştır.

Ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yürütülen bu programda, müzik eğitimi açısından bu yaştaki öğrencilerin zihinsel, fiziksel ve müzikal beceri ve birikimleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmanın hedefi olan kültürel aidiyet ve kimlik oluşumu için gerekli içerikleri taşıması bir yana, ses genişlikleri ve ölçü yapısı öğrencilere uygun Türk halk müziği ezgilerinin seçilmesine özen gösterilmiştir. Ölçü yapılarında 2-3-4 zamanlı basit ölçüler (6/8'lik ve 6/4'lük ölçüler de dâhil) ile 5-7-9 zamanlı aksak ölçüler (5 zamanlının simetrik katlanmış olan 10 zamanlılar da dâhil) dışına çıkmanın bu öğrencilerin seviyeleri için uygun olmadığı düşünülmüştür. Bunun yanı sıra ölçüleri aksak yapıda olan 5-7-9 zamanlı eserlerde de en basit olan varyasyonlar tercih edilmiştir. Yani 5 zamanlı için (2+3), 7 zamanlı için (2+2+3) ve 9 zamanlı için (2+2+2+3) dışındaki ölçü yapısında olan ezgiler bu yaş grubu öğrenciler için karmaşık olabileceği düşüncesiyle çalışma repertuarına dâhil edilmemiştir. Diğer taraftan ezgileri çalmalarının yanında söylemelerinin de mümkün olabilmesi için, ses genliği bir oktavı geçmeyen türküler tercih edilmiştir. Eserler belirlenirken yöresel çeşitlilik ve toplumsal/kültürel aidiyet unsuları göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen ezgilerin sosyokültürel/tarihi/ahlaki/ millî mesajlar içeriyor olması araştırmanın ilkesel yaklaşımlarının başında gelmektedir.

Halk türküleri, ezgi, ritim, söz ve söyleyiş tarzı, yeri, zamanı gibi sahip oldukları özgün yapısal özellikler bakımından, oluştukları kültür hakkında en yoğun bilgi aktarabilen biçimlerdir. Türkünün sözleri, yörenin ya da bölgenin tarihsel ve/veya sosyokültürel geçmişi hakkında bilgiler aktarmakta; ezgisel ve ritmik yapısı bölgesel-kültürel karakter izlerini taşımakta; söyleniş biçimi, yeri ve zamanı ise kültürel çevre ve kimliğin sosyal ve psikolojik çözümlenmeleri hakkında önemli ipuçları verebilmektedir. Geleneksel kültür ürünlerinden türkü, en yoğun biçimde, en kompakt “kültürel bilgi” içeren ve bunu dinleyiciye aktarabilen biçimdir denilebilir (Paşaoğlu, 2009, 170-176).

Çalışmada kullanılan 20 türküden 15 tanesinin, farklı bir ifadeyle %75’inin hikâyesi bulunmaktadır. Ezgiler, farklı yörelere ait olsalar da genel itibarı ile Anadolu insanını anlatan, birbirine yakın konuları işlemektedir. Yurdun hemen her yöresinde başta vatanseverlik, vatanın birlik ve bütünlüğünü her şeyden üstün tutma, sevgi, sıla hasreti, ayrılık, yâre özlem, yardımlaşma ve dayanışma gibi Türk kültürüne özgü değerler türkülerin ana temalarını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi olarak ifade edilen fiziksel ve müzikal beceri ve birikimleri dikkate alınarak oluşturulan repertuvarda yöresel çeşitliliği sağlamak adına Ordu, Sivas, Tokat, Bitlis, Artvin, Elâzığ, İzmir, Muş, Edirne, Kars, Trabzon, Kırşehir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Rumeli, Samsun ve Trakya yöresi olmak üzere 17 farklı yöreye ait esere yer verilmiştir.

Bu on yedi yöreye ait genel bilgiler, ilgili türkü öğretilmeden önce öğrenciler ile paylaşılmış olup, o yöre/şehir ile özdeşleşmiş anıt, heykel, meydan gibi yörenin simgesi olma özelliğini taşıyan mekânlara ait çeşitli görseller ve videolar ile öğrencilerin ilgili yöreye yönelik edindikleri bilgiler pekiştirilmiştir.

Bu doğrultuda Ordu Boztepe, Sivas Çifte Minareli Medrese, Tokat Kalesi, Nemrut Dağı, Artvin Yayla Evleri, Elâzığ-Harpüt Kalesi, İzmir Efes Antik Kenti, Tarihi Muş Murat Köprüsü, Selimiye Camii, Kars Kalesi, Sümela Manastırı, Kırşehir Muharrem-Neşet Ertaş Heykeli, Kahramanmaraş Madalya Anıtı, Kastamonu- Safranbolu Evleri ve Samsun Bandırma Vapuru Müzesi görselleri ve ders esnasında şehirlere ait tanıtıcı kısa videolar ile öğrenciler bilgilendirilmiştir.

Türk kültürü ve türküler ile doğrudan ilişki içerisinde olan halk oyunlarına da çalışmada yer verilmiş, çalışma için hazırlanan özel repertuvarda yer alan türküler ile bu türküler eşliğinde oynanan halk oyunlarının oynanış şekilleri çeşitli görsel ve videolar yoluyla öğrencilerle paylaşılmıştır.

Tablo- 4: Türkülere İlişkin Halk Oyunları ve Yöreleri.

Türkünün Adı	Türkünün ve Halk Oyununun Yöresi	Halk Oyununun Türü
Atabarı	Artvin-Karadeniz Bölgesi	Bar-Halay
Çayda Çıra Yanıyor	Elazığ-Doğu Anadolu Bölgesi	Halay
Ah Bir Ataş Ver	İzmir-Ege Bölgesi	Zeybek
Ardahan’ın	Kars-Doğu Anadolu Bölgesi	Halay

Yollarında		
Oynayın Gız Oynayın	Trabzon-Karadeniz Bölgesi	Horon

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere çalışmada kullanılan türkülerin 5 tanesi, farklı bir ifade ile %25'i halk oyunları ile ilişkilidir ve bu halk oyunları hakkında öğrencilere bilgi verilmiştir.

Çalışma toplamda 30 ders saati olarak belirlenmiş olup, 10 ders saati süren hazırlık sürecinden sonra geriye kalan 20 ders saatinde basitten zora doğru türkülerin künye bilgileri, varsa hikâyeleri, ilişkilendirildikleri tarihi olay ve değerler (savaşlar, zaferler vb.) ilişkili oldukları halk oyunları hakkında bilgi verilmesi, sözleri (vokal icraları) ve eserlerin bağlama/saz ile seslendirilmesi üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Bağlama/saz eğitiminin uygulama sürecinde, öğretme stratejisi olarak “sunuş yolu ile öğretim”; öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri olarak “anlatma, gösterip yaptırma, dinleyerek öğretme, problem çözme ve bireysel çalışma” yöntem ve teknikleri tercih edilmiştir.

Çalışma için uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulan ve ön hazırlık çalışmalarının ardından kullanılan özel repertuvara ait bilgiler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo- 5:Çalışma Repertuarını Oluşturan Türküler

	Türkünün Adı	Yöre	Hikâye	Halk Oyunu
1	Hekimoğlu	Ordu	✓	
2	Drama Köprüsünden Gece Mi Geçtin	Trakya	✓	
3	Beni Hor Görme Gardaşım	Sivas		
4	Burçak Tarlası	Tokat	✓	
5	Bitlis'te Beş Minare	Bitlis	✓	
6	Atabarı	Artvin	✓	✓
7	Çayda Çıra Yanyor	Elazığ	✓	✓
8	Ah Bir Ataş Ver	İzmir	✓	✓
9	Havada Bulut Yok	Muş	✓	
10	Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar	Edirne	✓	
11	Hey On Beşli	Tokat	✓	
12	Ardahan'ın Yollarında	Kars		✓
13	Oynayın Gız Oynayın	Trabzon		✓
14	Nar Danesi	Kırşehir		
15	İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım	Kahramanmaraş		
16	Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı	Kastamonu	✓	
17	Bülbülüm Altın Kafeste	Rumeli		

18	Ordunun Dereleri	Ordu	✓	
19	Çarşambayı Sel Aldı	Samsun	✓	
20	Osman Paşa	Rumeli	✓	

BULGULAR

Yurt dışında yaşayan ortaokul öğrencilerinin bağlama/saz eğitimi yoluyla edindiği kültürel kazanımlara ilişkin bulgular, alt problemlere göre sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Yapılan çalışma ile öğrencilerin, sosyokültürel davranış ve alışkanlıkları ile ilgili aileleri tarafından gözlemlenen değişiklikler nelerdir?

Çalışma sonunda ilgili öğrencilerin aileleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre, öğrencilerin müzik dinleme alışkanlıklarında farklılıklar olduğu, daha önce çoğunlukla yabancı ve özellikle Rusça müzikler dinleyen bu öğrencilerin Türk müzikleri ve özellikle Türk halk müziği ezgilerini de dinlemeye başladıkları tespit edilmiştir. Aileler, öğrencilerin telefon ve bilgisayar oyunları ile geçirdikleri sürede azalmalar olduğunu, serbest zamanlarının bir kısmını bağlama/saz çalışmak için kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin Türkiye ve Türk kültürüne ilişkin öğrendikleri bilgileri evde anne-babaları ve kardeşleri ile paylaşması, öğrendikleri ezgileri onlara da seslendirmesi ve bu durumun diğer kardeşlere örnek oluşturuyor olması aileler tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Ayrıca aileler çocuklarının Türkiye ve Türk kültürüne ait değerleri öğrenmelerinden duymuş oldukları mutluluğu belirtip bu tür çalışmaların devamlılığını istediklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan 7. sınıf öğrencilerinden Öğrenci 1 (K)'in babası kendisinin de biraz saz çaldığını; ancak daha önce çocuklarından hiçbirinin bu yönde bir hevesi olmadığını ifade etmiştir. Okulda arkadaşları ile birlikte yapılan bu çalışma süreci ve sonunda Öğrenci 1 (K)'in Türk kültürüne, Türk halk müziğine ve Türkiye'ye dönük merakının artması yönündeki olumlu gelişmelerin hem kendisini memnun ettiğini hem de küçük kardeşi için iyi bir örnek olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan 7. sınıf öğrencilerinden Öğrenci 2 (E)'nin annesi evlerinde Türk müziği olarak çoğunlukla arabesk müzik dinlendiğini, ancak saz çalmayı öğrendikten sonra hem oğulları hem kendilerinin birlikte türküler de dinlemeye başladıklarını ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan 7. sınıf öğrencilerinden Öğrenci 3 (E)'ün babası ile yapılan görüşmede Öğrenci 3 (E)'ün özellikle Türk tarihine olan ilgisinin arttığını, daha önce birkaç defa tatil için Türkiye'ye gittiklerini ve çocuklarının çalışmada geçen Çanakkale Savaşı ile ilgili türkü ve hikâyelerden çok etkilenerek *"Baba bir daha Türkiye'ye gittiğimizde Çanakkale'ye de gidelim, orayı görmek istiyorum."* şeklinde ricada bulunduğunu ifade etmiştir.

Öğrenci 4 (E)'ün babası da yapılan görüşmede, çocuklarının Türk kültürü ve halk müziğine yönelik ilgisinin ve merakının artmasından duyduğu memnuniyeti *"Hayat şartları sebebi ile vatandan uzakta yaşıyor olsak da çocuklarımızın bizim millî değerlerimizi bilerek yetişmelerini istiyoruz. Bu*

çalışmanız için teşekkür eder, böyle çalışmaların devamını dileriz.” sözleri ile ifade etmiştir.

Öğrenci 5 (K)’in annesi ile yapılan görüşmede, öğrencinin daha önce özellikle sosyal medya uygulamaları ile çok fazla zaman geçirdiğini, bağlama/saz çalmayı öğrendikten sonra sosyal medya uygulamalarında geçirdiği vaktin azaldığını ve serbest zamanlarında daha çok çalgısına çalıştığını belirtmiştir. Türkiye ve Türk kültürü ile ilgili öğrendiklerini evde kardeşleriyle de paylaştığını, kardeşlerine bir türkü çalmadan önce o türkünün hikâyesini anlattığını gözlemlediğini ifade etmiştir.

Öğrenci 6 (E)’nin babası ile yapılan görüşmede, çocuklarının Türkiye’ye olan ilgisi çok arttığını, kendilerinin Türkiye’ye hiç gitmediklerini, çocuklarının Türkiye’ye gitmek ve orda okumak yönündeki isteklerinin çalışmadan sonra oldukça arttığını ifade etmiştir.

Öğrenci 7 (E)’nin babası, çocuklarının Türk tarihi ile ilgili bazı bilgileri müzik ve türküler yoluyla öğrenmesi neticesinde yeni bilgiler öğrenme hususunda daha istekli ve hevesli olduğunu gözlemlediğini belirtmiştir. Öğrencinin, ailesiyle özellikle Çanakkale Savaşı’nın ne kadar önemli olduğunu, hüznü hikâyelerinin türkülere konu olduğunun bilgisini paylaştığını ve daha sonra “Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı” türküsünü kendilerine seslendirdiğini ifade etmiştir.

Öğrenci 8 (E)’in babası ile yapılan görüşmede, evde genelde kendisinin Türk halk müziği dinlediğini, oğlunun özellikle bu çalışmadan sonra Türk halk müziğine olan ilgi ve merakının arttığını ve birlikte dinlemeye başladıklarını belirtmiştir. Ayrıca oğlunun Türkiye, Türk halk müziği ve kültürü ile ilgili hem kendi bilgilerini paylaşmaya hem de bu konuda kendisine bazı sorular sormaya başladığını ifade etmiştir.

Öğrenci 9 (K)’un babası ile yapılan görüşmede, kızının müzik dinleme tercihleri arasında türkülerin de yer almaya başladığını gözlemlediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrendiği türkülerle ilgili bilgileri ve hikâyelerini evde ailesiyle de paylaştığını, hatta bazen o saz çalarken melodisine aşına oldukları türkülerin sözlerine eşlik ettiklerini ifade etmiştir.

Yapılan çalışma ile öğrencilerin Türkiye, Türk kültür, tarih ve coğrafyasına ait öğeleri öğrenmeye istekli olma hususlarında sınıf arkadaşları, öğretmenleri ve okul idarecileri tarafından gözlemlenen değişiklikler nelerdir?

Yapılan çalışma sonrasında öğrencilerin edindikleri yeni bilgileri, sosyal çevreleri ile paylaştıkları ve Türk kültürünün yaygınlaşmasına ve aktarılmasına mikro bağlamda da olsa katkı sağladıkları görülmüştür. Sınıf arkadaşları ve öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde elde edilen genel yargı, çalışmaya katılan öğrencilerin Türkiye ve Türk kültürü öğelerini çalışma öncesine nazaran daha detaylı öğrenmeye gayret ettikleri yönündedir. Sosyal bilgiler dersi öğretmeni özellikle bu çalışmada yer alan öğrencilerin Türkiye coğrafyası ve şehirleri ile Kurtuluş Savaşı ve Çanakkale Zaferi gibi türkülere konu olmuş tarihi olay ve zaferler konularına daha çok ilgi gösterdiklerini, öğrendikleri türkülerde bu olaylarla ilgili hikâyelerin olduğunu belirttiklerini ve bu hikâyeleri sınıf ortamında arkadaşları ile paylaştıklarını ifade etmiştir. Türkçe dersi öğretmeni çalışmaya

katılan öğrencilerin Türkçeyi daha doğru kullanma ve telaffuz etme konusunda gelişim kaydettiklerini dile getirmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin okul ortamındaki sosyal çevresi ile yapılan görüşmelerden elde edilen birtakım bilgiler aşağıda verilmiştir.

“Öğrenci 1 (K) öğrendiği türküleri bize sınıfta çalıyor ve söylüyor. Önceden daha çok İngilizce ve Rusça şarkılar dinliyordu. Son zamanlarda Türk halk müziği dinliyor.” (Sınıf arkadaşı-1)

“Öğrenci 2 (E) Ahıska Türkü öğrencilerimizden. Daha önce tarih dersi açısından pek hevesli bir öğrenci değildi. Bağlama/saz çalmaya başladıktan sonra Türkiye ve Türk tarihine ilişkin ilgisi oldukça arttı.” (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmeni)

“Öğrenci 3 (E) odama gelerek okulumuzdaki halk oyunları ekibine katılmak istediğini, bağlama/saz çalmayı öğrendikten sonra Türk halk oyunlarına ilgisinin arttığını ve zeybek oynamayı öğrenmek istediğini ifade etti.” (Okul Müdür Yardımcısı)

“Öğrenci 4 (E) le bazen müzik hakkında sohbet ediyoruz. Ben Kırgız Müzik Okulu'nda çello eğitimi alıyorum. O bana Türk halk müziği ve türkülerin ilişkili olduğu tarihi olaylar ve hikâyelerinden bahsediyor ben de batı müziği ve çello ile ilgili bildiklerimi kendisi ile paylaşıyorum.” (Sınıf arkadaşı-1)

“Öğrenci 5 (K) öğrendiği türküleri ve o türkünün hikâyesini sınıfta bizlere anlatıyor. “Yüksek Yüksek Tepelere” türküsünün hikâyesi çok duygusal onu hatırlıyorum. Bu türkünün Türk düğünlerinde kına yakılırken söylendiğini bize anlattı ve biz de arkadaşlarımızla bunun canlandırmasını yaptık.” (Sınıf arkadaşı-2)

“Öğrenci 6 (E) daha önceleri Ahıska Türkçesi ağızıyla konuşuyordu. Katıldığı bu çalışmadan sonra Türkçesine daha çok özen göstererek Türkiye Türkçesi konuşmaya çaba gösterdiğini gözlemliyorum.” (Türkçe Öğretmeni-1)

“Öğrenci 7 (E) sınıf rehber öğretmenliğini yaptığım aynı zamanda görsel sanatlar dersinde de başarılı olan bir öğrencidir. Serbest çizim etkinliği yaparken bir denizaltı çizdiğini fark ettim. Nedenini sorduğumda öğrendiği “Ah Bir Ataş Ver” türküsünün hikâyesinden çok etkilendiğini bu sebeple Dumlupınar denizaltısını çizmek istediğini ifade etti. Yapmış olduğunuz bu çalışmanın öğrencilerimizin millî ve tarihi değerlerimizin öğrenilmesinde önemli katkı sağladığını ifade edebilirim.” (Sınıf Rehber Öğretmeni)

“Öğrenci 8 (E) bütün derslerinde olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de başarılı bir öğrenci. Derste sürekli konular ile ilgili soru soran bir öğrencidir. Sorduğu sorular genellikle sınavlara hazırlık sürecinde eksik olduğunu düşündüğü yerlerden olurdu. Katılmış olduğu bu çalışma sonrasında Türkiye tarih ve coğrafyası ile ilgili merakını gidermek, özellikle öğrendiği türkülerin yöreleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istediğini gözlemledim.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni)

“Öğrenci 9 (K) arkadaşımız piyano çalıyor ve genellikle klasik batı müziği dinliyordu. Dinlediği müzik türleri arasına Türk halk müziğinin de eklendiğini fark ettim; çünkü beğendiği türküleri bize de dinletiyordu. Öğrendiği

türkülerin hangi yörelere ait olduğunu, hikâyelerini, farklı yörelerde farklı şiveler kullanılarak türküler söylendiği hakkındaki bilgileri bizimle de paylaştı.” (Sınıf arkadaşı-2)

Çalışmaya katılan öğrencilerin kendi kazanımlarına dönük farkındalıkları ne boyutlardadır?

Çalışmaya katılan öğrencilerin kendileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bazı veriler kendi ifadeleri ile aşağıda verilmiştir.

Öğrenci 1 (K) : *“Türkiye ile ilgili bilgilerim arttı. Türkiye ve Türk kültürüne kendimi yakın hissetsem de çok fazla bir bilğim yoktu ve daha önce hiç Türkiye’ye gitmedim. Sazı her çaldığımda kendimi Türkiye’ye daha yakın hissediyorum, kendimi orada hayal ediyorum.”*

Öğrenci 2 (E): *“İyi ki beni bu çalışmaya aldınız. Saz çalmayı çok seviyorum. Türkiye’de doğmasam da ben Türküm. Şimdi Türkiye’ye ve Türk kültürüne yönelik daha fazla bilğim var ve daha çok şey öğrenmek istiyorum.”*

Öğrenci 3 (E): *“Önceleri çoğunlukla Rusça müzikler dinliyordum. Türk halk müziği ve saz çalmaya yönelik bir ilgim ve hevesim pek yoktu. Bu çalışma ile birlikte Türk kültürüne, türkülere, saza ve halk oyunlarına yönelik ilgim arttı. Saz çalmayı başarmak beni çok mutlu etti ve zeybek oynamayı da öğrenmek istiyorum”.*

Öğrenci 4 (E): *“Türk halk müziği, türküler ve Türk kültürü ile ilgili yeni bir şeyler öğrenmek ve saz çalmak beni çok mutlu ediyor ve artık kendimi Türkiye’ye ve Türk kültürüne daha yakın hissediyorum.”*

Öğrenci 5 (K): *“Türk tarih ve coğrafyası ile ilgili bilgilerim sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerim ile sınırlıydı. Bu çalışmadan sonra farklı yörelere ait Türk halk müziği türleri, farklı şiveler ve farklı halk oyunlarının olduğunu öğrendim. Ders esnasında Âşık Veysel ve eserleri ile ilgili bilgiler öğrenirken “Uzun İnce Bir Yoldayım” türküsünün de ona ait olduğunu öğrendim; hâlbuki ben onu Tarkan’dan dinledim ve onun olduğunu düşünüyordum.”*

Öğrenci 6 (E): *“Daha önce Türkiye ile ilgili sadece İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirleri biliyordum, farklı bölgelerde farklı yaşam tarzları, farklı şiveler, farklı müzikler ve halk oyunları olduğunu öğrendim. Türkiye ve Türk kültürü ile ilgili öğrendiğim bu bilgiler ve saz çalmayı öğrenmek beni çok mutlu ediyor. Ben Türk’üm ama Türkiye’yi hiç görmedim. Önceden Türkiye ile ilgili çok fazla bilğim yoktu, şimdi bir şeyler öğrendim ve bu kendimi oraya daha yakın hissetmemi sağlıyor.”*

Öğrenci 7 (E): *“Ben daha önce Rus okuluna gidiyordum. Bu sebeple Türkiye ve Türk kültürü ve tarihi ile ilgili çok fazla bir merakım yoktu. Babam Türk kültürünü ve Türkçeyi öğrenmem için beni Türk okuluna gönderdi. Saz çalmayı öğrendikten sonra Türk kültürü ve Türk halk müziğine ilgim arttı. Türkülerle ve Türkiye ile ilgili yeni bilgiler de öğrenmek istiyorum.”*

Öğrenci 8 (E): *“Ashında Türk kültürü, Türkiye coğrafyası ve tarihi ile ilgili bilğim vardı; çünkü sınavlar için bunlara çalışıyordum ama bu bilgiler benim için daha çok ezber/ödev niteliği taşıyordu. Özellikle saz çalmayı öğrenmek ve çalıştığımız türkülerin hikâyelerini öğrenerek o günleri gözümde canlandırmak bu durum ve olaylara ilişkin bakış açımı değiştirdi diyebilirim.”*

Öğrenci 9 (K): “Annem Rus ve onun yönlendirmesi ile uzun yıllar boyunca piyano eğitimi aldım. Piyano çalmayı aslında seviyorum ancak genellikle piyanoyu başarılması gereken bir ödev bir görev olarak gördüm. Saz çalmak, türküleri anlamlarını hissederek öğrenmek ve söylemek, Türk tarih ve kültürü hakkında daha çok bilgiye sahip olmak hem beni mutlu ediyor hem de ailem tarafından destekleniyor.”

SONUÇLAR

Yapılan çalışma sonunda elde edilen bulgular ışığında, bağlama/saz eğitimi ve bu eğitim için hedefe yönelik oluşturulmuş özel bir repertuvarla, yurt dışında yaşayan öğrencilerin kültürel kimlik oluşumu ve gelişiminde önemli yeri olduğu düşünülen millî duygular, ulus ve tarih bilinci, dil, millî coğrafya vb. alanlarda pozitif yönde gelişmeler olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin aileleri ile yapılan görüşmeler neticesinde ilgili öğrencilerin Türk kültürüne kendilerini daha yakın hissederek bu konuda yeni bilgiler öğrenmeye istekli oldukları ve başta kardeşleri olmak üzere yakın sosyal çevreleri ile öğrendikleri bu bilgileri paylaştıkları, öğrencilerin ailelerine Türkiye’yi ziyaret etmek için istekte buldukları, daha önce Türkiye’ye giden öğrencilerin ise çalışmada yer alan Türk kültür ve tarihinde önemli yeri bulunan şehirleri görmek istedikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sınıf arkadaşları ile yapılan görüşmeler sonucunda, çalışmaya katılan öğrencilerin Türk kültürü ve Türk halk müziği ile ilgili öğrendikleri yeni bilgileri sınıf ve okul ortamında arkadaşları ile paylaştıkları, dinledikleri müzikler arasında Türk halk müziği ezgilerinin de yer almaya başladığı ve bu ezgileri arkadaşlarına da önerdikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin öğretmen ve okul idarecileri ile yapılan görüşmeler neticesinde, çalışmada yer alan öğrencilerin Türkiye Türkçesini daha doğru kullanmaya gayret ettikleri, derslerde konusu geçen ve Türk kültüründe önemli yer tutan gelenekler, savaşlar, zaferler, anıtlar vb. konularda söz almaya istekli olup öğrendikleri bilgileri sınıf ortamında paylaştıkları görülmüştür. Ayrıca bazı öğrencilerin Türk halk kültürünün bir diğer önemli unsuru olan halk oyunlarını öğrenmeye yönelik girişimlerde buldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin kendileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre kendi ifadeleriyle “kendilerini Türkiye ve Türk kültürüne daha yakın hissettikleri”, Türk tarih ve coğrafyası, Türk halk müziği, Türk halk müziğinin temel çalgısı olan bağlama/saz, Türk âşık ve ozanları, halk oyunları gibi Türk kültürüne ilişkin olguları daha ayrıntılı öğrenmeye istekli oldukları tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Kırgızistan/Bişkek örneğinde olumlu sonuçlar elde edilen bu çalışma, farklı ülkelerde yaşayan Türk ve Türk kökenli öğrenciler için de uygulanarak kazanımlar karşılaştırılabilir.

Dünya’nın birçok yerindeki Türk okulları ve aynı amaçlarla bu çalışmaları yapan Maarif Vakfı kurumlarında, özel olarak yurt dışında yaşayan

Türk ve Türk kökenli öğrencilere yönelik hazırlanmış bu çalışmayla, alanında yetkin öğretmenler gözetiminde, o okullardaki çocukların da bu ve benzer olumlu kazanımlara ulaşmalarına yardımcı olunabilir.

30 saat ve 15 hafta ile sınırlı tutulan bu çalışmanın kapsamı ve uygulama sürecinin süresi genişletilerek elde edilen kazanımlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

Aydın, Gülnur ve Aydoğan, Selcan (2017). “Çok Uluslu (Multinational) Ailelerde Ebeveynlerin, Çocuklarının Türkçe Öğrenmelerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi (İngiltere/Nottingham Örneği)”, 2. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı, 267-274.

Batdı, Veli ve Çetin Semerci (2012). “Şarkıların Yabancı Dil Becerilerini Geliştirmedeki Etkililiğine İlişkin Öğrenci Görüşleri”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, C.1., S.4., 126-133.

Beşirli, Hayati. (2011). Kırgızistan’ın Sosyoekonomik Ve Sosyokültürel Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2011 güz, 313-331.

Kang, Sangmi ve Yoo Hyesoo. (2016). Should Students Produce Musical or Cultural Outcomes? Evaluating Educational Outcomes of Learning World Musics in General Music Classes, 5th International Symposium on Assessment in Music Education, Chicago.

Lidskog, Rolf. (2016). The Role Of Music İn Ethnic Identity Formation İn Diaspora: A Research Review. International Social Science Journal, Volume 66, Issue 219-220

March–June 2016.

Milletler Arası Sözleşme. (1995 Ocak 27). *Resmi Gazete* (Sayı:22184). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> Erişim Tarihi:17.02.2020.

Özdek, Attila. (2005). Bağlamanın İlköğretim 2. Kademe Sınıflarındaki Müzik Eğitiminde Kullanımına Yönelik Bir Çalışma. Müzik Sempozyumu Bildirileri. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Yayınları. 14-16 Nisan 2005, 355-366.

Paşaoğlu, Sibel. (2009). Müzikal Kimlik Oluşumu ve Kültürel Aidiyet Duygusu Gelişiminde Geleneksel Müzikler. İzmir Ulusal Müzik Sempozyumu, 170-176.

Şaşmaz, Arzu ve Arslan, Mustafa. (2016). “Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukların Ana Dil Kullanım Düzeylerine Yönelik Öğretmen Görüşleri: Balkanlar Örneği”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 9 Sayı: 44.

Villodre, María del Mar Bernabé. (2014). Cultural Identity and Using Music in the Intercultural Educational Process. 6th International Conference on Intercultural Education “Education and Health: From a transcultural perspective” 235–240.

<http://yyegm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-egitim-ve-ogretim-daire-baskanligi/icerik/> 30 Erişim Tarihi: 11.01.2020.

EKLER

Ek-1

Öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmeler esnasında yöneltilen sorular.

Çocuğunuz, Türk tarih ve coğrafyası, Türk kültürü ve Türk halk müziği hakkında öğrendiği bilgileri sizinle ve çevresiyle paylaşıyor mu?

Çocuğunuzun TV izleme, internet, kitap okuma, müzik dinleme alışkanlıklarında ve dinlediği müzik türlerinde değişiklikler gözlemlediniz mi? İfade ediniz.

Çocuğunuz dinlediği ve öğrendiği Türk halk müziği ezgileri ve bunların hikâyeleri hakkında sizinle konuşarak sizi de dinlemeniz için teşvik ediyor mu?

Ek-2

Öğrencilerin sınıf arkadaşları ile yapılan görüşmeler esnasında yöneltilen sorular.

Arkadaşınız Türkiye, Türk Kültürü ve Türk halk müziği hakkında öğrendiği bilgileri sizinle ve çevresiyle paylaşıyor mu?

Arkadaşınızın müzik dinleme alışkanlıklarında ve dinlediği müzik türlerinde değişiklikler gözlemlediniz mi? İfade ediniz.

Arkadaşınız dinlediği Türk halk müziği ezgilerinden ve hikâyelerinden bahsedip sizi de dinlemeniz için teşvik ediyor mu?

Ek-3

Öğrencilerin öğretmen ve idarecileri ile yapılan görüşmeler esnasında yöneltilen sorular.

İlgili öğrenci Türkiye, Türk tarih ve coğrafyası, Türk Kültürü ve Türk halk müziği hakkında öğrendiği bilgileri sınıf ve okul ortamında sizinle ve arkadaşlarıyla paylaşıyor mu?

İlgili öğrenci öğrendiği Türk halk müziği ezgileri ve hikâyeleri hakkında sınıf ve okul ortamında paylaşımında bulunuyor mu?

Ek-4

Öğrencilerin kendileri ile yapılan görüşmeler esnasında yöneltilen sorular.

Türk halk müziği ile ilgili bilgi dağarcığınızda çalışma öncesi/sonrası değişiklikler oldu mu? Varsa ifade ediniz.

Türk halk oyunları ile ilgili bilgi dağarcığınızda çalışma öncesi/sonrası değişiklikler oldu mu? Varsa ifade ediniz.

Türkiye coğrafyası ve şehirleri ile ilgili bilgi dağarcığınızda çalışma öncesi/sonrası değişiklikler oldu mu? Varsa ifade ediniz.

Türk âşık ve ozanları ile ilgili bilgi dağarcığınızda çalışma öncesi/sonrası değişiklikler oldu mu? Varsa ifade ediniz.

Türkiye, Türk kültürü ve Türk halk müziği hakkında öğrendiğiniz bilgileri ailenizle, arkadaşlarınızla ve çevrenizle paylaştınız mı? Paylaştıysanız kısaca neler olduğundan bahsediniz.

Dinlediğiniz ve öğrendiğiniz Türk halk müziği ezgilerini çevrenizdeki kişilere de dinlemeleri için önerdiniz mi?